

УДК 378.1:004

В. М. СМОЛЯК

аспірант

Класичний приватний університет

ПЕРСОНАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ ШКОЛИ

У статті визначено особливості підготовки вчителя сучасної школи шляхом створення та використання персонального інтернет-орієнтованого навчального середовища. Розглянуто переваги використання в освітньому процесі хмароорієнтованого навчального середовища, його можливості в застосовуванні нових підходів і технологій навчання, забезпеченні навчальної мобільності, створенні умов для комунікації та співпраці студентів, викладачів і батьків.

Розглянуто суперечності між вимогами до вчителя та особливостями його підготовки в педагогічному ВНЗ. Запропоновано шляхи вирішення проблеми, яка виявляється в невідповідності форм, методів, засобів і шляхів, якими здійснюється навчання учнів з їх потребами та особливостями сприймання інформації.

Ключові слова: *персональне навчальне середовище (Personal Learning Environment, PLE), підготовка вчителя з початкової освіти, педагогічний коледж, освітній процес, початкова школа.*

Реформа школи з метою надання якісної середньої освіти в Україні поряд з підготовкою сучасного вчителя, який повинен бути рушієм змін, наразі чи не найактуальніша.

Учитель-виконавець, який не може зробити відступу від рекомендованої навчальної програми та підручників, повинен залишитись у минулому. На зміну має прийти вчитель – творчий дослідник, якому комфортно в інформаційному суспільстві, якому під силу підготувати учня до життя в швидкозмінюваних умовах.

Україна прагне не тільки географічного, а й політичного входження до європейської сім'ї. Такий процес потребує узгодження своїх кроків з європейськими документами, зокрема тими, які стосуються освіти, яка не обмежується навчальним закладом, а є складовою всього життя: “Making a European Area for Lifelong Learning a reality”, Incheon Declaration “Education 2030: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all”, “A Memorandum on life long learning”, виконання завдань яких необхідно здійснювати, починаючи з ДНЗ і далі – впродовж життя. Підготовка вчителя – це відповідальний етап становлення людини, яка покликана не тільки сама оволодіти навичками безперервної самоосвіти, а й бути готовою підготувати учня до реалізації цих завдань.

Зрозумілим є той факт, що однією з умов підготовки сучасного вчителя для нової української школи є створення відповідного навчального середовища, яке, у свою чергу, створить умови становлення для підготовки вчителя, на якого уже є замовлення суспільства.

Питання організації навчального середовища розкрито в працях таких учених, як: В. Ю. Биков, В. В. Лапінський, Н. В. Морзе, О. М. Спирін, С. О. Семеріков, Ю. В. Триус, М. П. Шишкіна.

Сучасне навчальне середовище, на думку багатьох учених, з якими ми згодні, повинно бути персонально (індивідуально) зорієнтованим, максимально наближеним до життя, із засобами, формами, методами й прийомами, які близькі учню по духу. Студент – майбутній учитель теж повинен готуватися в такому середовищі, щоб мати приклад для наслідування в професійній діяльності.

Проблему організації інтернет-орієнтованих, хмарних середовищ навчання висвітлено в публікаціях таких науковців, як: Н. М. Абрамс (N. M. Abrams), С. Беккер (S. Becker), Д. В. Дентон (D. W. Denton), К. Донет (K. Donert), Дж. А. Гонсалес-Мартінес (J. A. Gonzalez-Martinez), Н. Паносополос (N. Panousopoulos), Д. Сільва (D. Silva).

Аналіз наукових праць і досвіду застосування ІКТ у навчально-виховному процесі свідчить про наявність суперечностей між:

- зростанням впливу ІКТ на розвиток педагогічної освіти та відставанням теоретичних і методичних досліджень щодо системного використання їх у навчальному процесі;
- значним дидактичним потенціалом персонального навчального середовища та відсутністю теоретично обґрунтованих моделей і ефективних методик його використання в підготовці вчителя з початкової освіти;
- зростанням вимог суспільства до вчителя та станом педагогічної освіти загалом;
- значним технологічним потенціалом персонального навчального середовища та низькою навчальною мобільністю учасників освітнього процесу.

Мета статті – визначити особливості підготовки вчителя сучасної школи шляхом створення й використання персонального інтернет-орієнтованого навчального середовища.

Перед педагогічним ВНЗ стоїть завдання підготувати майбутнього вчителя, здатного створити привабливі й комфортні для учнів, батьків і вчителів умови в школі та поза її межами, забезпечувати належну освіту кожного учня відповідно до його здібностей, можливостей, уподобань, нахилів, плануючи та впроваджуючи для кожного індивідуальну траєкторію розвитку. Схожої думки В. Андрущенко: “Кожен студент, який готується стати вчителем, має свідомо реалізовувати власну траєкторію навчального процесу” [1].

Підготовка майбутнього вчителя початкової школи передбачає забезпечення активної самостійної та групової діяльності студента, у результаті чого відбувається творче оволодіння знаннями, уміннями, навичками, розвиток розумових здібностей та компетентностей.

Який він, сучасний студент? Більшість інформації, якою він володіє, отримана з екрана. І, на відміну від старшого покоління, такий спосіб отримання знань для сучасного студента – майбутнього вчителя є прийня-

тнішим. А педагоги існують переважно перед екраном, а не по той бік. І в цьому полягає проблема: виросло покоління, яке звикло споживати інформацію з екрана, а в навчальному закладі все відбувається інакше. І, здавалось би, здібні й розумні учні та студенти не сприймають навчальний матеріал, відмовляючись навчатись, тому що їм його пропонують у незрозумілій формі, яку вони не можуть зупинити, поставити на паузу, перемотати, прослухати та переглянути за необхідності ще раз [2].

Завдання навчального закладу – готувати студента до майбутнього, а це можливо, якщо у вищому навчальному закладі створити умови майбутнього або хоча б здійснювати освітній процес сучасними засобами, а не у стилі 50–150-річної давності.

Автономія, яка запропонована вищим навчальним закладам, покликана виправити, насамперед, дисбаланс попиту з боку студентів і суспільства з пропозицією ВНЗ.

Сьогодні проблемою підготовки сучасного вчителя з початкової освіти є невідповідність стандарту вимогам сьогодення.

Набір рекомендованих стандартом дисциплін не відповідає потребам сучасної “нової” школи. Те, що впроваджують, часто не має жодного стосунку до формування якісного вчителя з початкової освіти. Аналіз дисциплін, які вивчають студенти – майбутні педагоги в США (“Відеоігри та навчання”; “Веб-наставництво. Візуалізація має значення”; “Розвиток майбутньої кар’єри”; “Видиме мислення”; “Залучення родин в освіту: створення ефективних домашніх і шкільних партнерств для учнівського успіху”; “Передове навчання”; “Трансформувальна сила командної роботи учителів” [2]), яскраво демонструє, наскільки наша вища школа далека від потреб часу. Цей короткий список уже свідчить, що американського педагога готують до теперішнього та майбутнього, а не, як у випадку української вищої педагогічної школи, до минулого.

Інший важливий аспект, який міг би частково вирішити існуючу проблему, – це дисципліни за вибором студента, але результати дослідження доводять, що поки що ця можливість є лише на папері. Реального вільного вибору немає, що пояснюється негнучкістю організації освітнього процесу ВНЗ, малою кількістю дисциплін на вибір, а також факти, коли студентський вибір продиктований адміністрацією чи ситуацією з кадрами у ВНЗ. З об’єктивних причин – ВНЗ здобули автономію зовсім недавно. Хоча існуючі стандарти розробляли представники цих самих ВНЗ, і ніщо не заважало їх змінювати, крім власної волі й уже звичного українського “браку фінансування”.

Сучасна молода людина, точніше, та особа, яка відчула “смак” Інтернету, у разі виникнення проблем найчастіше звертається по допомогу до ресурсів всесвітньої павутини: обговорює на форумах, переглядає навчальні відеофільми, спілкується в соціальних мережах, чатах. І варто зауважити, що для багатьох це вже стало нормою. Саме так сучасний студент знаходить відповіді на свої запитання. До викладача звертаються тільки в крайньому разі, оскільки він приймає в конкретно визначений час для консультацій, у

нього черга, він може бути не в настрої тощо. Інтернет же доступний у будь-який зручний час. Та й відповідь часто можна отримати від більш авторитетної особи. Звичайно, що й у цій ситуації є певні ризики, але вони того варті.

Вищій школі необхідно швидше адаптуватися до викликів часу. Готувати майбутнього вчителя до освіти майбутнього, використовувати в практиці формування майбутнього педагога сучасні надбання, які вже широко використовують у виробництві, рекламі, торгівлі як ефективні й прогресивні.

Цей же досвід можна залучити до організації освітнього процесу. Викладач-тьютор організує разом зі студентами, враховуючи можливості мережі Інтернет, модель навчального курсу, де реалізовані запити роботодавців, потреби студентів, надбання кращих педагогів світу. Кожен студент – майбутній учитель, організує засобами мережі свою “копію” навчальної дисципліни, яка максимально адаптована під його особливості й потреби. Завдяки вибраним сервісам, контактує з кожним учасником навчального процесу, бачить, аналізує, оцінює його внесок, порівнює зі своїми досягненнями; бере участь у командній роботі, бачить свій внесок у спільну справу. Гласність і прозорість такої діяльності сприяє також формуванню академічної доброчесності.

Кожен цикл навчальної дисципліни завдяки внеску кожного з учасників призводить до її самовдосконалення – до базового додаються надбання кожного. Робота в системі на початок нового навчального року надає змогу переводити кількісні зміни в системі курсу на якісно новий рівень.

Створення персонального навчального середовища тісно пов'язано з організацією хмароорієнтованого навчального середовища, оскільки складові PLE, по своїй суті, знаходяться в хмарі.

Переваги використання хмарних технологій зараз активно вивчають, при цьому відзначають економію коштів на придбання програмного забезпечення; постійну доступність веб-ресурсів незалежно від місця перебування, операційної системи, видів комп'ютерної техніки; більше можливостей для організації спільної роботи та різноманітної комунікації; зменшення проблем зберігання та створення резервних копій даних; забезпечення мобільності учасників навчально-виховного процесу [4, с. 77–78], – усе це виводить вищу педагогічну освіту на новий рівень розвитку. А це, крім усього іншого, ще працює на формування таких ключових компетенцій, як інформаційна, комунікативна, вміння працювати в команді.

Справжні переваги використання в освітньому процесі хмароорієнтованого навчального середовища можливі, якщо у вищому навчальному закладі застосовувати нові підходи й технології навчання, забезпечити навчальну мобільність, організувати роботу Інтернету в будь-якому місці навчального закладу (кампусу), створити умови для комунікації та співпраці студентів, викладачів і батьків.

Насичене персональне навчальне середовище студента педагогічного ВНЗ є одним з основних компонентів, що формує його майбутнє. Тому завдання педагогічного вишу полягає в тому, щоб забезпечити такі умови навчання, за яких комп'ютер буде інструментом для здобуття знань, розви-

тку критичного мислення, ключових та педагогічних компетентностей, відповідальності, самоорганізованості та самостійності, патріотизму. Для підготовки учнів, які є невід'ємною частиною інформаційного суспільства, необхідні такі вчителі, які можуть не тільки навчати математики, мови, природознавства, а й навчити розв'язувати різні економічні, екологічні та соціальні питання в динамічних умовах сьогодення.

Тому, для того, щоб майбутній учитель у процесі своєї професійної діяльності ефективно застосовував новітні, найсучасніші педагогічні та інформаційно-комунікаційні технології, ці технології потрібно використовувати під час його підготовки, тому що спрацьовує фактор наслідування: як учень наслідує свого вчителя, студент наслідує викладача.

Однак, попри широкі перспективи, що надає використання комп'ютерно-орієнтованого персонального навчального середовища в освітньому процесі, упровадження його в практику підготовки майбутнього вчителя початкової школи, у кращому разі, має епізодичний характер.

Як показує опитування викладачів, однією з причин цього є невідомість про особливості й можливості персонального навчального середовища як для вчителя, так і для учнів.

Для здійснення інноваційних змін у підготовці сучасного вчителя недостатньо самого лише впровадження новітніх технологій. Необхідною умовою є розроблення спеціального методичного супроводу, готовність і бажання учасників освітнього процесу до сприймання інновацій, поширення їх і використання.

Особливістю персонального навчального середовища є те, що його структура передбачає відкриту архітектуру.

Відкрита навчальна архітектура означає, що і ресурси, і відповідальність передаються вчителю, який виконує всю роботу. Щоб впоратися із цією відповідальністю, стати архітектором навчального процесу, вчителю потрібні легкодоступні ("тут і зараз") численні "будівельні блоки", навчальні тексти, навчальні програми, електронні енциклопедії, тренажери, використання яких активізувало б діяльність учня як в урочний, такі в позаурочний час [5, с. 20].

Усе це, крім власне знань з педагогіки, психології, часткових методик, потребує значної організаційної роботи, яка полягає у вивченні, фіксуванні, постійному уточненні, плануванні, упровадженні й контролі за результатами впливу на формування особистості учня планових і позапланових дій, що ефективно можна здійснити тільки з використанням ІКТ.

Аналіз підготовки вчителя з початкової освіти в педагогічних коледжах свідчить, що вона здійснюється за стандартами 2003–2004 рр., але 2010 р., у зв'язку зі зміною навчальних планів початкової школи, з метою забезпечення потреб школи, Міністерством освіти і науки України були затверджені скорочені ОПП – перелік навчальних дисциплін підготовки вчителя з початкової освіти. Цей перелік не був підтверджений змінами в ОКХ. Цей факт створив проблеми й перспективи одночасно: проблема відсутності освітньо-кваліфі-

каційної характеристики призвела до відсутності в стандарті змісту деяких дисциплін, а перевага полягає в тому, що навчальні заклади самі наповнили змістом ці дисципліни, розробивши власні сучасні навчальні програми.

Однією з таких дисциплін є “Інтернет-технології в освіті”. Аналізуючи цю дисципліну, яку в Комунальному вищому навчальному закладі “Запорізький педагогічний коледж” Запорізької обласної ради вивчають на випускному курсі, можна побачити, що студенти знайомляться з особливостями сервісів ВЕБ 2.0, їх можливостями та перспективами використання в навчальному процесі початкової школи. Студенти – майбутні учителі шляхом організації мережної проектної діяльності навчаються організовувати навчальний процес засобами Інтернету, які доступні й близькі учню початкової школи.

Студенти продовжують оволодівати етикетом мережного спілкування, знайомляться з особливостями організації навчальної діяльності віддалено (не у класі), використовуючи різні платформи: MediaWiki, блоги, сайти, соціальні сервіси, Ютуб та інші, вчаться працювати в команді, організовувати роботу спільноти веб-засобами, контролювати, презентувати, розкручувати її надбання, що вже зараз актуально під час тривалих карантинів, для роботи з учнями, які перебувають на індивідуальному навчанні.

У процесі організації власного веб-проекту майбутній учитель проходить весь шлях: аналіз педагогічної ситуації, планування, реклама, залучення учнів, проведення, оцінювання, аналіз результатів.

Висновки. Сучасна школа отримала шанс для якісних змін. Вони продиктовані необхідністю соціальних, економічних та суспільних реформ. Залишитись на місці або зробити крок назад буде критичним для суспільства й країни в цілому. Необхідність реформи школи назріла. Перші кроки здійснено. Проголошено нову школу з новими пріоритетами. Необхідність формування сучасної європейської особистості не викликає сумніву. А це можливо тільки шляхом здійснення новітніх підходів до планування, організації та провадження освітнього процесу, де кожен учень буде розвиватися відповідно до нахилів, інструментами, які йому близькі, і навчати його буде сучасний учитель, який розмовляє з ним “однією” мовою, навчає й направляє його, а не вчиться в нього пізнавати та розуміти сучасний інформаційний світ. Реалізація завдань сучасної освіти неможлива цілком без використання інформаційно-комунікаційних технологій. Створення й використання інтернет-орієнтованого персонального навчального середовища в процесі підготовки вчителя з початкової освіти запустить економічний закон і попит породить пропозицію на якісні знання, якісні навчальні ресурси.

Список використаної літератури

1. Андрущенко В. Нову школу збудує новий вчитель / В. Андрущенко // Освіта : тижневик. – 2016. – № 47. – С. 2–3.
2. Коноваленко Ю. Завдяки, а не всупереч. Як подолати когнітивний дисонанс / Ю. Коноваленко // Освіта : тижневик. – 2016. – № 45/46. – С. 6.
3. Гатто Дж. Т. Учитель 2.0. / Дж. Т. Гатто // Освіта України. – С. 14.
4. Литвинова С. Г. Теоретико-методичні основи проектування хмаро орієнтованого навчального середовища загальноосвітнього навчального закладу : дис. ... д-ра

пед. наук : 13.00.10 / С. Г. Литвинова ; Ін-т інформаційних технологій і засобів навчання. – Київ, 2016. – 602 с.

5. Водопьян Г. М. О построении модели процесса информатизации школы / Г. М. Водопьян, А. Ю. Уваров. – Москва : Издатель, 2006. – 424 с.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2016.

Смоляк В. М. Персональная среда обучения в системе подготовки учителя новой школы

В статье определены особенности подготовки учителя современной школы путем создания и использования персональной интернет-ориентированной среды обучения. Рассмотрены преимущества использования в образовательном процессе облачных технологий, их возможностей в применении новых подходов и технологии обучения, обеспечении учебной мобильности, создании условий для коммуникации и сотрудничества студентов, преподавателей и родителей.

Рассмотрены противоречия между требованиями к учителю и особенностями подготовки его в педагогическом вузе. Предложены пути решения проблемы, которая проявляется в несоответствии форм, методов, средств и путей осуществления обучения учащихся с их потребностями и особенностями восприятия информации.

Ключевые слова: персональная среда обучения (Personal Learning Environment, PLE), подготовка учителя начальной школы, педагогический колледж, образовательный процесс, начальная школа.

Smolyak V. Personal Learning Environment in Training Teachers at the New Type of School

There are the peculiarities of modern school teachers by creating and using a personal Internet-based learning environment in the article. The needs of the modern student, his features to obtain information from Internet resources are analyzed in this article.

The advantages of cloud oriented learning environment in the educational process, its capabilities in applying new approaches and technology education, providing learning mobility, creating conditions for communication and cooperation between students, teachers and parents are considered there. The contradiction between the demands and needs of the teacher and his training features in the pedagogical university are presented there. The ways of solving the problem, which is found in non-compliance forms, methods, means and ways, for studying students with their needs and peculiarities of perception of information.

The feature of subject “The Internet technologies in the education”, which is studied in Teachers College as one that allows partially solve the problem of training of students-future teachers to use personal learning environment are presented. The modern student as the future teacher of the primary school from terms of features of perception of information are characterized. The contradiction to the needs of students and teaching in state pedagogical institute are presented in the article. The concept of personal learning environment as part of the cloud technologies is specified here.

The characteristic of the subject “Internet technologies in education”, which is taught in municipal higher educational institution “Zaporizhzhya Pedagogical College”, Zaporizhzhya Regional Council is given in the article. The possibilities of the course in the training of future teachers of primary education from the creation and use of personal learning environment you can find there. The causes and features of implementation named disciplines in the curricula of teacher training college are showed.

Key words: personal learning environment (Personal Learning Environment, PLE), training teachers of primary education, Teachers College, the educational process, primary school.